

บทที่ 10

อีทรัสกัน และโรม

1. อีทรัสกันและละติอุม (Etruscan and Lathium)

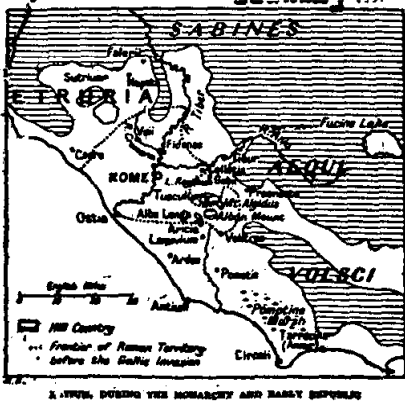
พวกอีทรัสกันนั้นเป็นพวกหนึ่งที่ค่อนข้างลึกลับในประวัติศาสตร์ ที่ไม่สามารถจะสอบหาที่มาได้แน่ชัด ถึงแม้จะปรากฏจารึกของพวกเหล่านี้ถึง 8000 เล่ม แต่ก็จับไม่ได้ว่าเป็นภาษาใด และเป็นพวกที่อพยพมาจากทวีปใดแน่ จากหลักฐานเก่า¹ กล่าวถึงถิ่นฐานเดิมในเอเชียน้อย และจากการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาก็มีส่วนคล้ายคลึงกับเมโสโปเตเมีย ดังนั้นจึงอาจเป็นไปได้ว่าพวกนี้เป็นนักผจญภัยเดินทางทะเลมาถึงอิตาลี² การที่สันนิษฐานว่าเป็นพวกลิเดียก็เพราะมีข้ออ้างถึงคำในภาษาอีทรัสกันว่า Tyrsemi หรือว่า Tyrrheni ซึ่งเป็นชื่อภาษากรีก เรียกอีทรัสกันมีลักษณะคล้ายคลึงกับคำว่า Tyrrha ซึ่งเป็นชื่อเมืองในลิเดีย

พวกอีทรัสกันยึดได้ดินแดนลุ่มแม่น้ำโป จากอุมเบรียน และข้ามภูเขาเอเพนไนน์ไปยึดครองทัสคานี ขับไล่พวกอุมเบรียนออกไป กลายเป็นพวกชนชั้นสูงหรือพาทริเชียนปกครองพวกเซอร์ฟ ต่อมาก็เดินทางลงทางใต้ยึดครองภาคตะวันออกของอิตาลีทั้งหมดถึงซอเรนโตและตั้งเมืองขึ้นตามชายฝั่ง บางพวกก็เป็นโจรสลัด บ้างก็ทำการค้าในทะเลเมดิเตอร์เรเนียนต่อต้านด้วยการปิดช่องแคบยิบรอลตา มีแต่ทะเลที่สกันเท่านั้นที่มีลักษณะเป็นเสมือนทะเลส่วนตัวของพวกอีทรัสกัน เรือแปลกถิ่นที่แล่นผ่านไปจะถูกยึดหมด ส่วนพวกกรีกจะทำการค้าอยู่เฉพาะในบริเวณท่าเรืออาเดรียติค และได้มาตั้งอาณานิคมอยู่ตามชายฝั่งของซิซิลี และอิตาลี ต่อมาอีทรัสกันกับคาร์เธเจียนก็กลับร่วมกันต่อต้านกรีกด้วยกัน

การร่วมมือกันต่อสู้นี้ได้มีหลักการแน่นอน เป็นแต่ต่างคนต่างต่อสู้ไป ในปี 600 B.C พวกโกลก็ยึดได้ภาคเหนือของอิตาลี ในขณะที่พวกโวลคีด้วยความช่วยเหลือจากกรีก ก็เข้าโจมตีท่าเรือของอีทรัสกันที่แอนติอุม และทาราซินา

¹ เฮโรโดตัสกล่าวว่าพวกลิเดียเคยยึดครองอุมเบรีย แล้วมาสร้างเมือง เพื่อเป็นฐานอำนาจทางทหารของตน

² Robinson, op. cit., p. 10

ข้อสันนิษฐานอื่น ๆ เกี่ยวกับพวกอีทรัสกันก็คือ เชื่อว่าพวกอีทรัสกันนั้นเป็นพวกอพยพมาจากยุโรปภาคกลางข้ามเรเทียแนลป์ เข้ามาในอิตาลี หรือไม่ก็อาจจะ เป็นชาวพื้นเมืองเดิมของอิตาลีเองที่ได้ต่อสู้กับพวกวิลลาโนวันผู้รุกรานจากโปฮีเมีย

สิ่งที่แน่นอนที่สุดที่จะกล่าวถึงพวกอีทรัสกันในศตวรรษที่ 7 ก็คือ เป็นพวกที่มั่งคั่งที่สุด มีอำนาจที่สุด มีการปกครองแบบบอริชนาธิปไตย ปกครองดินแดนระหว่าง

แม่น้ำไทเบอร์อาร์โน ต่อมาขยายไปทางภาคเหนือ ข้ามภูเขาเอเพนไนน์ ไปสู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำโป ลงไปทางใต้ ผ่านละติอุมเข้าไปในแคมปานี

ภาษา

ภาษาพูดไม่เป็นที่รู้จัก ไม่ใช่ภาษาอินโดยุโรป เลิกใช้กันตั้งแต่ต้นศตวรรษ แต่จักรพรรดิคลอดิอุสก็พยายามรักษาไว้จนหมดสมัยอาณาจักรโรมันตะวันตก ปัจจุบันสามารถเข้าใจความหมายได้เพียงบางคำ และเครื่องหมายไวยากรณ์บางตัว ไม่สามารถสืบค้นได้ลึกซึ้งกว่านี้

วัฒนธรรม

วัฒนธรรมเกือบไม่มีลักษณะเป็นของตัวเองเลย ส่วนใหญ่ได้แบบกรีก กล่าวคือมีช่างฝีมือชาวกรีก ศิลปินชาวกรีก เพราะฉะนั้นสิ่งที่เราเรียกว่า “ศิลปะอีทรัสกัน” แท้จริงก็คือศิลปะกรีกที่ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับท้องถิ่น ปฏิมากรรม จะไม่ทำจากหินอ่อน แต่จะทำจากทองสัมฤทธิ์ ใช้เฉพาะสำหรับการแกะโลงศพ หรือประดับหลุมฝังศพเท่านั้น ไม่ได้ทำแพร่หลายมากนัก แม้ในหมู่ชาวกรีกเอง สำหรับพวกเครื่องปั้นดินเผา เริ่มแรกจะมีพัฒนาการมาจากพวกพื้นเมืองวิลลาโนวัน ใช้สีรมควัน วางลวดลายประดับประดาสวยงามมาก แต่ต่อมาก็หันไปลอกเลียนแบบแจกันของกรีก

ข้อสังเกตอื่นๆ คือ

1. การฝังศพ ฝังคนตายเป็นหลุมใหญ่เป็นครอบครัว มีความกลัวในโลกหลังการตายมาก เขียนฝาผนังด้วยสีเพรสโคเป็นรูปการเลี้ยงใหญ่และการล่าสัตว์
2. อยู่รวมกันเป็นนครรัฐ มีการสร้างวิหารเทพจูปีเตอร์ จูโน และมิเนอร์วา จึงนับได้ว่าพวกอีทรัสกันนำเอาความคิดเรื่องเทพเจ้า และการทำพิธีบูชามาเผยแพร่แก่ชาวโรมันต่อมา
3. การใช้เสื้อคลุมสีม่วง
4. การประดับงาช้าง

5. การใช้เก้าอี้มีพนักพิง

6. การใช้มัดหวายกับขวาน

ประมาณ 600 ปีก่อนคริสตกาล พวกอีทรัสกันก็เข้ายึดครองโรม มีกษัตริย์ปกครองต่อมา พวกอีทรัสกันนี้ ส่วนใหญ่จะมีอาชีพค้าขาย โดยเฉพาะกับประเทศต่าง ๆ ทางภาคตะวันออกของ ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน และจากการยึดครองของพวกอีทรัสกันนี้ก็ได้มีการถ่ายทอดอารยธรรม ส่วนหนึ่งให้แก่โรมันต่อมา คือ

1. การก่อสร้างอาคารโดยใช้หิน

2. การก่อสร้างประตูป้องกัน

3. การท่อน้ำและการทำท่อระบายน้ำ

4. การทำนายอนาคตโดยอาศัยการสังเกตร่องรอยที่ร่างกายสัตว์และการบินของนก

5. การรบและการจัดขบวนทหารแบบฟาแล็งซ์ (Phalanx)

6. พวกอีทรัสกันได้นำเอาบัลลังก์ครุฑ และขวานกับมีด อันเป็นเครื่องหมายของประมุข รัฐบาลมาใช้ ทั้งยังได้นำเอาพิธีการต่าง ๆ ทางราชการและทางศาสนามาใช้อีกด้วย¹

2. อารยธรรมเก่าแก่ของโรม

ประวัติของโรมนั้นยังเลือนลางอยู่ แต่จากการค้นคว้าก็เชื่อกันว่า ได้มีการเริ่มตั้งถิ่นฐานที่ บริเวณนี้ตั้งแต่ประมาณ 1000 B.C ชาวโรมันเองเชื่อว่ามี การตั้งเมืองขึ้นตั้งแต่เมื่อประมาณ 753 B.C นำเสียดายที่หลักฐานได้ถูกทำลายเสียตั้งแต่สมัยการรุกรานของพวกโกล จึงทำให้การสอบสวน ทำได้ยากขึ้น ต้องหันไปศึกษาจากตำนานที่มีชาวกรีกเป็นผู้เขียนด้วยความรู้สึกที่ว่าโรมก็คืออาณาจักรของตนเอง เรื่องของโรมก็ถูกดึงไปเกี่ยวข้องกับเรื่องราววีรบุรุษของตนในสมัยสงครามโทร- จันคือ

ชาวโทรจัน คืออีเนียส ได้เดินทางไปถึงบริเวณปากแม่น้ำไทเบอร์ ตั้งเมืองละวินเนียม (Lavinium) บนฝั่งละติน ต่อมาโอรสคืออัสคานีอุส (Ascanius) อพยพลี้ภัยเข้าไปในดินแดนตั้งเมือง อัลบาลองกา ปกครองต่อมาถึงนุมิเตอร์ ถูกน้องชายคืออมูลิสทรยศ นำธิดาคือเรีย ซิลเวียไปบวช เป็นซีมีด แต่ต่อมาพระราชธิดาประสูติโอรสแฝด โดยมีเทพเจ้ามาร์ส เป็นบิดา คือ โรมิวลัส และ เรมุส อมูลิอุสกริ้วนางเรีย ซิลเวีย จับนางฝังทั้งเป็น จับโอรสลอยน้ำไป นางสุนัขในเก็บไปเลี้ยงจน

---

¹ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน Arthur E.R Boak, Sini gen William G. . A History of Rome to A.D. 565 (New York The Macmillan Company, 1965)

โต กลับมาประหารอมูเลียส ยกราชสมบัติคืนให้นูมิเตอร์ และไปตั้งเมืองใหม่ขึ้นเอง ทั้งสองพี่น้องเกิดถกเถียงกันในเรื่องสถานที่ตั้งเมือง ในที่สุดตกลงตามความประสงค์ของโรมิวลุสที่เลือกเนินปาลาไทน์ เมื่อเริ่มสร้างกำแพงเมืองเรมูสกระโดดลงมาเป็นการประชด ผู้อพยพจากที่ต่าง ๆ มาอยู่ร่วมด้วยเป็นอันมาก มีการไปจุดคร่าหญิงสาวชาบีนมาเป็นภรรยา เป็นเวลานานหลายปีก็สามารถเป็นมิตรกันใหม่ได้ โดยการที่ชาบีน ดิตุส ตาติอุส (Sabine Titus Tatius) ซึ่งรบแพ้ที่ลาวิเนียมได้ร่วมปกครองเมืองและโรมิวลุส ก็ได้เดินทางหายสาบสูญขึ้นสวรรค์ไปทั้งที่ยังคงมีชีวิตอยู่¹

เรื่องเล่าเหล่านี้อาจเป็นตำนานล้วน ๆ หรือเพี้ยนมาจากความจริงบางส่วน ไม่มีผู้ใดยืนยันได้ จนถึงสมัยของลิวี (Livy) ได้กล่าวถึงเรื่องราวดังกล่าวไว้ว่า กษัตริย์สามพระองค์แรกในหกองค์ต่อจากโรมิวลุส ถ้าไม่ใช่ชาบีน ก็ต้องเป็นพวกละติน กษัตริย์พระองค์แรก คือ นูมา ปอมพิเลียส (Numa Pompilius) อาจจะเป็นชาบีน แต่ก็ยังเป็นพระโอรสเขยของดิอุส เป็นคนรักความสงบ และตั้งสถาบันทางศาสนาหลายแห่ง เช่น การกำหนดรอบปีสำหรับการประกอบพิธีทางศาสนา การจัดตั้งสถาบันศึกษาของพระ ซึ่งถ้าได้ศึกษาเรื่องราวการประกอบพิธีกรรมของชาวโรมันในสมัยต่อมาแล้วก็จะเห็นว่า แท้จริงการประกอบพิธีดังกล่าวนี้มักเป็นเรื่องในระหว่างครอบครัว หรือการฉลองร่วมในหลาย ๆ ครอบครัว ดังนั้นการที่กษัตริย์ในตอนแรกนำมาปฏิบัติเองก็จะส่งผลก้าวไกลไปถึงทางการเมืองด้วย โดยกษัตริย์ทำหน้าที่ทางศาสนาอีกส่วนหนึ่ง มีการตั้งผู้นำศาสนาคือ "pontifices" หรือ flamines ซึ่งนอกจากการประกอบพิธีทางศาสนาแล้วก็จะมิฐานะเป็นประชาชนธรรมดา กล่าวคือไม่มีการแต่งตั้งพระเป็นพิเศษในโรมขณะนั้น แต่จากการจัดให้มีตำแหน่งดังกล่าวนี้อย่างน้อยที่สุดก็เท่ากับเป็นการเปิดทางไปสู่การสร้างวัดคริสเตียนในสมัยจักรวรรดิ

กษัตริย์องค์ต่อมา คือ ทูลลัส ออสติลเลียส (Tullus Hostilius) เป็นชาวละติน มีลักษณะตรงกันข้ามกับกษัตริย์องค์ก่อนทรงเป็นนักรบ ผลงานสำคัญคือการทำลายเมืองอัลบาลองกา

แองคัส มาร์ติอุส (Ancus Martius) เป็นหลานชายของนูมา มีผลงานเด่นคือการทำลายล้างเมืองของพวกละตินอื่น ๆ สร้างสะพานไม้ข้ามแม่น้ำไทเบอร์ สร้างเมืองท่าออสเตีย ที่บริเวณปากแม่น้ำ ทำให้มีการค้าขายกับเมืองต่าง ๆ ทางเหนือ และประมาณปีที่ 500 B.C วัฒนธรรมอิทรัสกันก็แผ่ขยายมาถึง และอย่างน้อยที่สุด กษัตริย์องค์ต่อมาไม่น้อยกว่าสามพระองค์ก็ทรงมีสายเลือดอิทรัสกัน และจากจุดนี้เองอาจจะนำไปพิจารณาประวัติศาสตร์ประกอบในตอนต้นได้ว่าอิทรัสกันได้แผ่อำนาจลงได้โดยที่ราบละติน

---

¹ Robinson. op. cit., p.p. 14– 15

3. กษัตริย์อีทรัสกันแห่งโรม

เหตุผลของการที่อีทรัสกันได้อำนาจในโรมนั้นยังไม่ปรากฏชัด เพียงแต่มีการกล่าวถึง ทาร์กิน (Tarquin) และชายาเสด็จเข้าสู่กรุงโรมด้วยเกวียนอย่างธรรมดา และการเสด็จขึ้นครองราชย์ก็เหมือนกษัตริย์ในอดีต คือด้วยความสนับสนุนจากประชาชน อย่างมีชื่อสถานที่ว่า Viscus Tuscus หรือที่เรียกว่าทางเดินอีทรัสกัน ทำให้คะเนได้ว่าน่าจะมีพ่อค้าจากเอทรูเรียเข้ามาตั้งถิ่นฐานในกรุงโรม ถึงแม้จะเป็นคนต่างชาตก็ได้เป็นผู้นำในกิจการต่าง ๆ ในสมัยเดียวกับสมัยของไฟซิสตาตสของเอเชนส์ ซึ่งมีลักษณะการปกครองแบบทระราชย์ ในโรมก็มีสภาพไม่ต่างกันนัก กล่าวคือต่างก็ได้มีอำนาจในการปกครองเนื่องจากการสนับสนุนจากประชาชน ต่างมีธรรมเนียมในการปกครองมีความรักชาติ และมีนโยบายเพื่อความมั่นคงของชาติ มีการสร้างอนุสาวรีย์เพื่อแสดงความยิ่งใหญ่และทะเยอทะยานที่จะเปิดการติดต่อกับโลกกว้าง ต่อมาก็เริ่มลืมหิว สร้างความโกรธแค้นให้เกิดแก่พวกขุนนาง แก่ระบอบสาธารณรัฐ และถึงที่สุดก็คือ การสิ้นสุดระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์อย่างสิ้นเชิง

เมื่อตอนต้นคริสตศตวรรษที่ 6 B.C นั้น โรมมีฐานะเป็นเพียงทางผ่านของอีทรัสกันเข้าสู่แคมปาเนีย แต่หลังจากสมัยการปกครองของกษัตริย์สามพระองค์ตั้งได้กล่าวมาแล้ว ในตอนปลายคริสตศตวรรษที่ 6 อำนาจกษัตริย์ก็สิ้นสุดลง โรมกลายเป็นเมืองที่มั่งคั่ง ทั้งในด้านการค้า และการปกครอง มีการทำสนธิสัญญากำหนดเส้นทางเดินเรือกับคาร์เธจ ให้เรือท้องดินสามารถนำสินค้าไปส่งถึงบริเวณปากน้ำไทเบอร์ จากนั้นก็อาจขนส่งต่อไปโดยใช้แรงสัตว์พาหนะคุมเส้นทางคาราวานระหว่างเอทรูเรียกับทางใต้ ซึ่งจากการคุมเส้นทางการค้าอย่างที่มีมองเห็นนี้ ผลประโยชน์สำคัญที่มองเห็นก็คือการเก็บภาษีสินค้าที่ทำรายได้ให้มหาศาล

ตั้งแต่ปี 600 B.C เป็นต้นมา บริเวณฟอรัมซึ่งเคยใช้เป็นที่ฝังศพก็ถูกยกเลิก บริเวณที่ราบถูกจัดเป็นตลาด เป็นศูนย์กลางสาธารณชน และชีวิตการเมือง และในสมัยของเซอร์วิอุส ทัลลิอุส ก็มีการสร้างศูนย์กลางความปลอดภัยของนครเป็นครั้งแรก มีการสร้าง "Servian, Wall" ขึ้นบริเวณเนินดิน ที่เรียกว่า "agger" ซึ่งในปัจจุบันก็ยังเหลืออยู่เป็นบางส่วน และในบางส่วนที่มีลักษณะต่อเติมใหม่ก็เป็นส่วนที่สร้างขึ้นภายหลังการโจมตีของพวกโกล เมื่อปี 390 B.C มีการสร้างวิหารเทพเจ้า เช่น ที่เนินอเวไนต์น เซอร์วิอุส ทัลลิอุส สร้างวิหารเทพไดอานา โดยอาจจะมีความตั้งใจให้เป็นศูนย์กลางที่บูชาเทพเจ้าแห่งละติอุม แต่ในสมัยทาร์กินได้สร้างวิหารของเทพเจ้าจูปีเตอร์ยิ่งใหญ่กว่าและเลียบดบังเสีย การก่อสร้างเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งแสดงลักษณะสิ่งก่อสร้างของอีทรัสกัน อันแสดงความยิ่งใหญ่และอำนาจเหนือสิ่งใด และเป็นปรากฏชัดว่าจะขยายเขตเมืองออกไปอย่างไม่หยุดยั้ง

นอกเหนือจากความเจริญทางการค้าและศิลปกรรมอันได้กล่าวถึงแล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ “ชนชั้น” (classes) การแบ่งนี้มีได้ถือจากชาติกำเนิด หรือตามถิ่นเกิด แต่ถือตามภาษีสงคราม (war-tax) โดยจะมีการแบ่งประชาชนเป็นชาติกุล (Tribes) ซึ่งเป็นที่รู้จักกันว่า tributum ต่อมาก็จะกำหนดว่าพลเมืองคนใดจะทำหน้าที่ใดในกองทัพ ประชาชนจะเป็นผู้จัดหาอาวุธเอง จึงเท่ากับประชาชนเป็นผู้จัดตัวเอง คือคนรวยที่มีเงินซื้อม้าก็ได้เป็นทหารม้า คนที่สามารถจัดหาเสื้อเกราะหนักก็ได้อยู่ในกองทหารราบส่วนหน้า ส่วนคนจนที่เหลือ สามารถจัดหาได้แต่อาวุธเบา ก็ทำหน้าที่เป็นทหารกองหนุน

ตามรัฐธรรมนูญก็จะกำหนดให้สภาประชาชนมีหน้าที่ร่างกฎหมาย และเลือกกษัตริย์ ส่วนสภาซึ่งเนโททำหน้าที่ให้คำปรึกษา สำหรับการออกเสียงลงคะแนนไม่ใช้แบบ “one man one vote” แต่จะมีการออกเสียงเป็นคณะ และถึงแม้ว่าเสียงส่วนบุคคลอาจกำหนดเสียงของคนส่วนใหญ่ได้ ก็จะต้องมีการกำหนดกลุ่มอีก อย่างเช่นกลุ่มครอบครัวอาวโซที่เรียกว่า “curiae” หรือภราดรภาพก็จะต้องมีฐานะเป็นองค์การเมืองพื้นฐาน จะมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นในทางศาสนาพอ ๆ กับทางการเมือง เป็นการยากที่จะตัดทอนขนบธรรมเนียมเดิมได้ กล่าวคือจะมีการกำหนดเพิ่มเติมว่าแม้คนมั่งมีที่สามารถจัดหาอาวุธให้กองทัพจะมีจำนวนน้อยกว่าคนจน แต่ก็จะมีการเพิ่มคะแนนเสียงในเวลาโหวตให้เป็นพิเศษ ยิ่งผู้ใดเป็นวีรบุรุษในสงคราม ก็มีสิทธิที่จะใช้เสียงโหวตจนเป็นลักษณะว่าผู้ใดที่ทำประโยชน์ทางทหารและทางเศรษฐกิจให้ชาติแล้ว จะมีเสียงโหวตทางการเมืองเพิ่มขึ้นด้วย รวมไปถึงผลทางด้านกระบวนการยุติธรรมก็อาจสรุปว่าสภาพของนครจะเป็นแบบนครทหาร คำว่า “classis” จะมีความหมายถึงตำแหน่งประจำการทางทหาร และหมายถึงว่าบุคคลนั้นใช้อาวุธประจำตัวชนิดใดด้วย

อย่างไรก็ดี ในสมัยการปกครองของกษัตริย์อีทรัสกันนั้นโรมก็มีความก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ พอสมควร โดยเฉพาะในด้านการค้า จนถึงสมัยของ “superbus” หรือ the proud ทรงเป็นกษัตริย์ผู้กล้าหาญก็จริงอยู่ แต่ก็ทรงมีลักษณะก้าวร้าวผิดจากกษัตริย์ก่อนรัชสมัยของพระองค์ ทรงแสดงอำนาจที่โรมในแบบมีทหารราชองครักษ์ และมีกำลังสนับสนุนจากพระเชษฐาที่เอทรูเรีย ทรงใช้อำนาจแบบทรราชย์ซึ่งทำให้ชาวโรมันทั่วไปเกิดการตื่นตัวไม่พอใจ ดังที่เกิดมีเรื่องที่กลายเป็นที่เลื่องลือคือเซ็กตัส พระราชโอรส ทรงกริ้วเลดี้ลูเครเชีย เธอผู้นั้นนำความไปฟ้องสามีและเพื่อนของนางคือวาลเลอเรียส และบรูตุส ด้วยความอับอาย เธอชกดาบแทงตัวเอง บรูตุสสาบานที่จะแก้แค้นแทนนาง ซ้ำยังปลุกกระดมให้ประชาชนเรียกร้องหาเสรีภาพ ขับไล่ทาร์กินและบริวารออกไปเสีย เวอและเมืองขึ้นอื่น ๆ ของอีทรัสกันร่วมมือกันช่วยโรม (510) ทาร์กินร้องขอความช่วยเหลือไปยังเอทรูเรีย กองทัพจากทางเหนือก็ยกลงมายึดจานิคูลัน ฮิลล์ แต่พวกชนชาติละตินอื่น ๆ ก็เข้าช่วยโรม และเอาชนะอีทรัสกันได้ในปี 496 B.C

แม้ในสมัยทาร์กินนั้น เหตุการณ์จะจบลงอย่างไม่ราบรื่นนัก แต่ชาวโรมันนั้นก็นับว่าเป็น
หน้าชาวอีทรัสกันมิใช่น้อย กล่าวคือทำให้โรมเป็นนครที่สมบูรณ์ สร้างสถาบันการเมืองและการ
ทหาร อันนำไปสู่ความยิ่งใหญ่ของโรมันในอนาคต เครื่องแบบทหารแบบเฮลเลนิกของเอทรูเรีย
การรบแบบกองทหารฟาลังส์ได้ถูกนำมาถ่ายทอดให้แก่โรม วิธีการปกครองตลอดจนสัญลักษณ์
มัดหวายกับขวานที่เรียกว่า fasces ดังได้กล่าวถึงแล้วในตอนต้น การก่อสร้างห้วเสาแบบกรีก การ
ก่อสร้างโดยใช้รูปโค้ง เหล่านี้เท่ากับเป็นการปลูกสร้างแม้ไปถึงลักษณะนิสัย ความเคยชินและ
แนวทางในการเสริมสร้างพลังแห่งชาติตามแบบอีทรัสกันโดยไม่รู้ตัว¹

สาธารณรัฐโรมัน (The Roman Republic)

การสิ้นสุดระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เมื่อปี 509 B.C. ดังได้กล่าวมาแล้วก็คือการ
ยกเลิกตำแหน่งกษัตริย์ ซึ่งแท้จริงแล้วก็ยังคงทำหน้าที่หัวหน้าพระอยู่² ส่วนสาเหตุแท้จริงที่
อำนาจกษัตริย์เสื่อมลง ก็คงเป็นเพราะขุนนางมีอำนาจเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับที่เคยเกิดขึ้นแล้วใน
ดินแดนต่าง ๆ ของกรีกมาก่อน กษัตริย์องค์สุดท้ายของอีทรัสกันถูกขับออกจากราชบัลลังก์ และ
พ่ายแพ้อย่างเด็ดขาดที่เอริเซีย (Aricia) เมื่อปี 507 B.C. แต่พวกอีทรัสกันนั้นก็มิใช่ว่าจะถูกขับไล่
ออกไปจากโรมทั้งหมด เพียงแต่เปลี่ยนรูปการปกครองเป็นแบบสาธารณรัฐ มีตำแหน่งกงสุล
แทนที่กษัตริย์เท่านั้น

นักประวัติศาสตร์ได้แบ่งสมัยการปกครองของโรมันออกเป็นสมัยย่อย ๆ คือสมัยการ
ปกครองของพาทริเซียน คือสมัยที่เริ่มการกำจัดอำนาจกษัตริย์อีทรัสกัน มาจนถึงสมัยจักรวรรดิ
เป็นเวลาทั้งหมด 482 ปี และสมัยการปกครองแบบบริบิลิค ก็ยังแบ่งย่อยออกไปคือ

1. สมัยการปกครองของพาทริเซียน (509–304 B.C.) มีเหตุการณ์สำคัญคือการเรียกร้อง
สิทธิของพวกเพลเบียน
2. สมัยการขยายอำนาจในอิตาลี (304–266 B.C.)
3. สมัยการขยายจักรวรรดิ รวมทั้งสมัยการทำสงครามกับคาร์เถจและมาลิโดเนีย (226–
133 B.C.)

---

¹ ขอให้สังเกตด้วยว่าสายเลือดขุนนางส่วนใหญ่ของชาวโรมันก็คือพวกที่สืบเชื้อสายมาจากอีทรัสกัน

² Ibid, p.p. 26–27

4. สมัยสงครามกลางเมือง (133—สมัยการสถาปนาจักรวรรดิ เมื่อปี 27 B.C.)¹

1. รัฐธรรมนูญที่เปลี่ยนแปลง

แกนสำคัญในการปกครองภายหลังการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ระบอบใหม่นั้นก็คือ พวกขุนนางเจ้าของที่ดิน ทั้งนี้จุดใหญ่ที่ทำให้เกิดความไม่พอใจ และเกิดการตอรองก็คือเรื่องที่ดิน ผู้ที่เป็นเจ้าของที่ดินจึงได้เป็นผู้นำในสังคมด้วย พวกเหล่านี้จะเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ถือตนว่าเป็นพวกที่รู้ตัวบทกฎหมายมากที่สุด ยกเสียงในการโหวตให้กลุ่มตน หรือกล่าวง่าย ๆ ก็คือการผูกขาดการควบคุมวิถีชีวิตของประชาชนอย่างน้อยที่สุดก็ได้เปรียบพวกที่ก้าวขึ้นมาในภายหลัง พวกขุนนางจะพยายามสร้างลูกหลานให้มีฐานะเป็นทายาทการเมือง เป็นพวกที่มีสายเลือดอันสูงส่ง พวกลูกหลาน “Eupatrids” คือผู้มีสิทธิปกครองประเทศเช่นเดียวกับที่เคยเป็นมาในกรีซ สำหรับในโรมพวกพาทริเซียน (patrician) ก็จะต้องว่าพวกตนมีอภิสิทธิ์เหนือคนอื่นคือพวกเพลเบียน (plebians) ซึ่งแม้ในสมัยกษัตริย์พวกเหล่านี้ก็จะมีอิทธิพลเป็นอย่างไรอยู่แล้ว ในสมัยทาร์กินเคยทรงพยายามเพิ่มจำนวนพาทริเซียนเหล่านี้ในสภาซีเนท เป็นการเพิ่มผู้ประกอบธุรกิจการค้าไปด้วยในขณะเดียวกัน แต่ไม่ได้ผลดีนัก ทั้งนี้เพราะในการประกอบธุรกิจการค้า ยังขาดการสร้างการหมุนเวียนของระบบเงินตรา ในสมัยนั้นธุรกิจยังจะต้องอาศัยการอิงอยู่กับที่ดิน ดังนั้นคนฐานะดีของโรมจึงต้องเป็นคนที่มีที่ดินมากที่สุดในโรม ระบบการออกเสียงในสภาในสมัยเซอร์วิอุส ก็เป็นระบบประหลาดที่อำนวยความสะดวกในการออกเสียงให้คนรวยกลายเป็นพวกที่มีเสียงเด็ดขาดในการปกครองตามรัฐธรรมนูญ อำนาจนี้ยังคงอยู่แม้ในสมัยการล้มล้างอำนาจของทาร์กิน ทำให้พวกขุนนางคือพวกมีอำนาจสืบต่อจากกษัตริย์และยังคงเป็นผู้วางรากฐานการปกครองในสมัยสาธารณรัฐต่อมาด้วย

ปรกติวิสัยของพวกขุนนางก็คือความเป็นพวกหัวเก่า โดยเฉพาะในโรมซึ่งความเชื่อมั่นในขนบธรรมเนียมมีความรุนแรงมากอยู่แล้ว จึงไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงเฉียบพลันไม่ว่าในทางใด รัฐธรรมนูญเซอร์เวียน (The Servian Constitution) ได้รับการแก้ไขก็เฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับการทำสงคราม ซึ่งก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในเมื่อมีการแทรกแซงจากเอทรุเรียเป็นบางครั้ง ส่วนที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่ในสภากลับไม่มีผู้ใดคำนึงถึง การออกเสียงในสภา เซนจูเรียส (Centuriate Assembly) คือการออกเสียงเป็นกลุ่มก็ทำให้พวกคนรวยเป็นเสียงส่วนใหญ่ในสภา ในส่วนที่เกี่ยวกับทางศาสนา อย่างเช่น การแต่งตั้งมาจิสเตรทที่ได้รับการเลือกตั้ง ก็ใช้

¹ Frank Moore Golby, *Outlines of General History* (New York; American Book Company, 1900) p. 132

แบบสหภาพราดรภาพ (Assembly—by—brotherhood) และการเลือกตำแหน่ง pontifex maximus ซึ่งจะทำหน้าที่ผู้นำทางศาสนาแทนกษัตริย์ เท่านั้นที่จะมีการเลือกตั้งโดยทุกฝ่ายมีสิทธิเท่าเทียมกัน¹

สำหรับอำนาจสำคัญของกษัตริย์สามอย่างคือ อำนาจบริหาร ผู้บัญชาการทหารสูงสุด และผู้พิพากษานั้น จะเปลี่ยนไปอยู่ในมือของมาจิสเตอร์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงจากรบอบบริบถลิดอย่างหนึ่ง คือกงสุล กำหนดอยู่ในตำแหน่ง 1 ปี แต่ก็มีอำนาจมหาศาล แม้ในยามสงบก็ถืออำนาจ “imperium” ที่ไม่มีผู้ใดปฏิเสธได้² กงสุลคนแรกคือ Brutus, Collatinus กงสุลจะเรียกประชุมสภาเมื่อใดก็ได้ เวลากงสุลไปที่ใด ก็จะมีเจ้าหน้าที่ 12 คนเรียกว่าลิดเตอร์ (Lictors) ถือมัดหวายกับขวานเดินนำหน้า เมื่อเปลี่ยนตัวกงสุลก็จะเปลี่ยนคณะผู้ติดตามนี้ด้วย

นอกจากนี้ก็มีสภาซีเนท ซึ่งคัดเลือกมาจากพาทริเชียน 300 คนดำรงตำแหน่งตลอดชีวิต และส่วนใหญ่ก็จะคัดเลือกจากครอบครัวผู้มีอำนาจ 12 ครอบครัว ส่วนสภากลางจะประกอบด้วยสมาชิกชายซึ่งมีเงินจัดซื้ออาวุธ แต่ก็จะมีอำนาจน้อยมาก เนื่องจากการดำเนินการทุกอย่างต้องได้รับการอนุมัติจากสภาสูงก่อน

ตำแหน่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปกครองโรมันคือ

1. เพรเตอร์ (Praetors) ดำเนินงานด้านตุลาการ
2. อีไคล์ (Aediles) ดำเนินการควบคุมนโยบายของรัฐบาล
3. เกสเตอร์ (Quaestors) ดำเนินการควบคุมทางการเงิน
4. เซนเซอร์ (Censors) ดำเนินการสำรวจสำมะโนประชากร รวมทั้งพิจารณาคุณสมบัติ

ผู้ที่จะมีสิทธิเป็นพลเมืองโรมัน

5. ดิคเตเตอร์ (Dictators) ในเวลาสงครามจะเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุด ได้รับการคัดเลือกจากสภาซีเนท ดำรงตำแหน่งคราวละ 6 เดือน³

เป็นที่แน่นอนว่า พวกเพลเบียนจะถูกตัดสิทธิอย่างเด็ดขาดในการมีโอกาสดำรงตำแหน่งกงสุล ไม่มีโอกาสเป็นสมาชิกสภาซีเนท รวมทั้งแม้จะมีสิทธิเข้านั่งในสภาประชาชนก็ไม่มีสิทธิออกเสียง แต่ในระยะแรก ๆ นั้นพวกเพลเบียนเหล่านี้ก็ได้มีความประสงค์ที่จะเรียกร้องสิทธิของตนแต่ประการใด จนเมื่อเวลาผ่านไป เมื่อเกิดความรู้สึกในสิทธิของพวกตนขึ้นมา พวกเพล

¹ Rex Sacrorum เป็นตำแหน่งทางศาสนา แต่ก็แสดงถึงว่าระบอบกษัตริย์ยังคงมีรากฐานอยู่บ้าง

² Robinson, op. cit., p.p.29—30

³ Frank Frost Abbot, *History and Description of Roman Political Institutions* (1911)

เขียนก็กลายเป็นนักสู้ที่แข็งแกร่ง และประวัติศาสตร์โรมันสืบต่อมาไม่น้อยกว่า 150 ปี ก็จะเป็นประวัติศาสตร์การต่อสู้อันยาวนานของคนเหล่านี้ทั้งสิ้น

2. สงครามสมัยรีพับลิคครั้งแรก (500-390 B.C.)

โรมสมัยหลังจากการล้มล้างอำนาจของทาร์กินนั้นยังคงมีฐานะเป็นเมืองเล็ก ๆ มีอาณาเขตแผ่ขยายขึ้นมาเหนือลุ่มแม่น้ำไทเบอร์เพียงเล็กน้อย คืออานีโอ และล่องตามแม่น้ำไทเบอร์ ถึงบริเวณปากแม่น้ำเท่านั้น กล่าวคือไม่เกินสามถึงสี่ร้อยตารางไมล์ สิ่งซึ่งพวกอีทรัสกันได้วางไว้เป็นรากฐานสำคัญประการหนึ่งก็คือ

1. การเริ่มต้นการค้ากับต่างประเทศ โดยเฉพาะทางทะเลทำให้มีการติดต่อกับคาร์เธจ ซึ่งในการค้านั้นเป็นที่น่าสังเกตว่าพวกพาทริเซียนซึ่งเป็นชนชั้นปกครองมีส่วนเกี่ยวข้องของน้อยมาก แม้ในการทำสนธิสัญญาทางการค้ากับคาร์เธจก็เป็นการยอมจำกัดเสรีภาพทางทะเลของตนเองเพื่อรักษาสีทธิในการดำเนินการเกี่ยวกับละติจูดไว้ในมือพวกตนเท่านั้น ดังนั้นการค้าจึงมิได้อำนวยประโยชน์ให้ประชาชาติโรมันเท่าที่ควรจะได้ การค้าที่เคยดำเนินมาตั้งแต่สมัยมีกษัตริย์ถูกละเลย โดยเฉพาะแทบจะไม่ปรากฏหลักฐานใด ๆ หลงเหลืออยู่ในสมัยรีพับลิคเลย เป็นเวลาเกือบสองศตวรรษที่โรมไม่ได้ติดต่อกับโลกภายนอก ผู้นำใหม่ไม่สนใจการค้า แต่พุ่งความสนใจเฉพาะการได้เป็นผู้นำในละติจูดเท่านั้น

2. การยึดครองดินแดนและการจัดระเบียบการปกครองของพวกอีทรัสกัน ภายหลังจากปี 509 B.C. เมื่อโรมกำจัดทาร์กินออกไปแล้ว นครละตินอื่น ๆ ก็เริ่มขับไล่พวกอีทรัสกันออกไปบ้าง เกิดความคิดในการรวมกันเป็นสันนิบาต ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะภายหลังการรบที่เรอจิลลัส (Regillus) ก็เริ่มมีการเตรียมการวางข้อตกลงร่วมกัน โรมเริ่มเปลี่ยนท่าทีจากการเป็นผู้นำเด็ดขาดไปเป็นเมืองพี่เมืองน้อง ตกลงกันว่าจะรบเคียงบ่าเคียงไหล่กัน มีการค้าขายระหว่างกัน จากการเริ่มรู้จักสิทธิของตน และสิทธิของพันธมิตรตนเองที่เป็นนิมิตหมายอันดีที่ทำให้ชาวโรมันเกิดสัญชาติญาณในเรื่องสิทธิ และเป็นแนวทางในการสร้างชาติที่มีอิสระพร้อมในตัวเองในสมัยต่อมา

การรักษาความร่วมมือกันในหมู่สันนิบาตละตินนั้นนอกจากจะเกิดขึ้นจากความจำเป็นในการป้องกันตนเองจากอีทรัสกันดังกล่าวแล้ว อีกประการหนึ่งก็คือพวกชาวเขาเผ่าต่าง ๆ โดยรอบเป็นการรวมกันต่อสู้เพื่อรักษาชีวิตและเผ่าพันธุ์ของตนโดยแท้ เช่น พวกโวลเซีย (Volscians)

ซึ่งตั้งมั่นอยู่ระหว่างละติจูดกับแคมปาเนียได้พากันอพยพจากที่แห่งแล้งบนเขาลงสู่ที่ราบเบื้องล่างทางภาคตะวันออกเฉียงใต้ก็มีพวกเอควี (Aequis) พันธมิตรของโวลเดียนเอง ซึ่งต่อมาได้พ่ายแพ้แก่ฝ่ายละตินเมื่อปี 420 คงเหลือแต่พวกโวลที่อยู่ตามชายฝั่งทะเลเท่านั้น

ในส่วนของพวกเขาอีทรัสกันเอง ก็มีได้หยุดยั้งความพยายามที่จะยึดครองโรมอีกครั้งหนึ่งระหว่างปี 406—396 ในประวัติศาสตร์โรมจะมีการกล่าวถึงการทำสงครามเพื่อชัยชนะขั้นเด็ดขาดวีรบุรุษคนสำคัญของโรมันคือคามิลลัส (Camillus) สามารถขุดอุโมงค์ลอดเข้าถึงตัวพวกเวอินไทน์ (Veientes) และจับบุชายัญเสีย ยึดเมือง และส่งพลเมืองโรมันไปตั้งถิ่นฐาน ทำให้อาณาเขตของโรมันแผ่ขยายออกไปทางเหนืออีกถึงประมาณ 20 ไมล์เหนือแม่น้ำไทเบอร์ ดังนั้นเมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 5 ก่อนคริสตกาล โรมจึงไม่เพียงแต่ขยายดินแดนเป็นสองเท่า แต่ยังสามารถยกตัวเองเป็นมหาอำนาจอันดับหนึ่งของละติน กล่าวคือแม้จะยังคงยืนอยู่ในแถวเดียวกับพันธมิตรละตินอื่น ๆ แต่โรมก็อยู่ในฐานะผู้นำเพื่อต่อต้านพวกชาวเขาจากทางใต้ และผู้คุกคามคืออีทรัสกันจากทางเหนือ

ข้อเท็จจริงที่ปรากฏก็คือก่อนหน้านี้อาณาของอีทรูเรียไม่มีผู้ใดเสมอเหมือน แต่จากความอัจฉริยระหว่างแคว้นเล็กแคว้นน้อยได้ทำให้อาณาของอีทรูเรียเสื่อมถอยลงตามลำดับ ดินแดนต่าง ๆ เริ่มเรียกร็องเอกราช เช่น แคมปาเนียใกล้กับคูเม กองทัพเอทรูเรียก็ถูกทำลายโดยพลเมืองกรีก ซึ่งได้รับความสนับสนุนจากกษัตริย์กรีกแห่งซีราคิวส์ (474 B.C) เสือเกราะของอีทรัสกันที่ถูกถอดทิ้งที่โอลิมเปียก็ยังคงมีเก็บไว้ที่พิพิธภัณฑบริติช และถึงปี 438 ชาวเขาจากเขตอินเทอร์แลนด์ของแซมไนท์ก็ได้เข้ามาทำลายป้อมปราการอีทรัสกันแห่งที่ราบแคมปาเนียแห่งสุดท้าย และตั้งนครซึ่งได้กลายเป็นคู่แข่งสำคัญที่นั่น เป็นคู่แข่งของกรีกที่บริเวณชายฝั่งทะเล นอกจากนี้ก็มีภัยที่ร้ายแรงกว่าจากทางภาคเหนือที่ทำลายอีทรูเรีย และไม่แต่เพียงอีทรูเรียเท่านั้น คือภัยจากพวกป่าเถื่อนจากภูเขาแอลป์ ที่ต่อมาได้กลายเป็นอันตรายต่อดินแดนเมดิเตอร์เรเนียนทั้งหมดด้วย พวกเหล่านี้ก็คือพวกเคลท์ หรือโกล รู้จักใช้อาวุธเหล็ก และค่อนข้างโหดร้าย รูปร่างสูงใหญ่ หลังไหลเข้าสู่บริเวณที่ราบลอมบาร์ดี ขับไล่พวกอีทรัสกัน ต่อมาก็ข้ามแม่น้ำโปบางส่วนตั้งถิ่นฐานอยู่ที่นั่น ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร แต่บางส่วนได้รุกเลยลงมาถึงดินแดนของอีทรัสกัน

อีทรัสกันขอความช่วยเหลือมายังโรม โรมเองก็อยู่ในขณะที่ยึดมั่นใจว่าควรจะช่วยหรือวางตัวเป็นกลาง ก็ปรากฏว่าโกลได้ยกทัพต่อมาภายใน 4 วันหลังจากนั้น โรมออกไปตั้งรับที่แม่น้ำอัลเลีย ห่างจากโรม 11 ไมล์ แต่เป็นฝ่ายพ่ายแพ้ สิ่งที่พวกคนป่าได้เห็นเมื่อยกทัพเข้าสู่โรมก็คือ คณะผู้บริหารกรุงโรมได้นั่งคอยอย่างพร้อมเพรียงบนเก้าอี้ข้าง¹ รวมกับรูปปั้น ในลักษณะ

¹ การบันทึกของลิวีตอนนี้เป็นที่สงสัยว่าได้ง้างจากไหน?

เดียวกับผู้บัญชาการเรือที่พร้อมจะตายพร้อมกับเรือของตน พวกโกลได้ฆ่าคนเหล่านั้นทั้งหมด ในส่วนของพลเมืองนั้นปรากฏว่าบางส่วนก็อพยพไปอยู่ยังดินแดนใกล้เคียง บางส่วนก็สู้และถูกฆ่าตายไปเรื่อย ๆ ในระยะ 7 เดือน มีเหตุการณ์ประหลาดในคืนหนึ่งก็คือการร้องของห่านศักดิ์สิทธิ์ ที่ถูกเลี้ยงไว้ที่วิหารของจูโน พวกโกลเกิดความเหน็ดเหนื่อยที่จะต่อสู้ต่อไป ในที่สุดจึงยอมรับสินบน คือทองคำ และถอนทัพออกไป แต่สิ่งที่อยู่ในโรมในขณะนั้นก็คือเถาถ่าน ความเป็นที่หนึ่งและศักดิ์ศรีที่โรมเคยมีต้องลดถอยลง และคงจะต้องใช้เวลาไม่น้อยเลยที่จะกลับฟื้นฟูขึ้นมาอีก

3. การต่อสู้เพื่อสร้างระเบียบในสังคม

(500–367 B.C)

ชีวิตคนเมืองที่ดำเนินต่อมาก็คือความพยายามที่จะฟื้นฟูฐานะของประเทศขึ้นมาใหม่ ซึ่งในขณะนั้นมีปัจจัยสำคัญที่ยังคงเป็นปัญหาในสังคมก็คือ ปัญหาที่สืบเนื่องมาจากการประกอบธุรกิจการค้า ซึ่งแต่เดิมดำเนินไปภายใต้การอุปถัมภ์ของกษัตริย์อิทรัสกัน พ่อค้า เจ้าของร้านค้า และช่างฝีมือ ส่วนใหญ่เป็นพวกที่อพยพมาจากที่อื่น ต้องประสบอุปสรรคหลายอย่างเนื่องจากระบบบริบบาลิต ตัวเองก็ไม่ได้เป็นเจ้าของที่ดิน ดังนั้นจึงต้องยอมตนเองขึ้นอยู่กับผู้ที่เป็นเจ้าของที่ดิน อีกพวกหนึ่งก็คือพวกชาวนาซึ่งนับวันเนื่องจากผลผลิตอันน้อยนิดก็ทำให้ต้องประสบกับการขาดทุน ในที่สุดถึงกับต้องขายกิจการของตนไปเป็นคณงานในที่ดินของคนอื่น หรือต้องหาผู้อุปถัมภ์ (Clientship) ซึ่งพวกพาทริเซียนก็อาจจะตอบแทนด้วยการให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจ และให้ความคุ้มครองทางกฎหมายสำหรับในบางกรณีปรากฏว่าพวกที่ตกเป็นทาสหนี้สินก็อาจจะไม่ได้รับความคุ้มครองใด ๆ จากนายจ้าง กฎหมายก็ไม่ได้เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร แต่เป็นกฎหมายที่มีผู้กำหนดและผู้ใช้คือพวกพาทริเซียนเท่านั้น ห้ามการแต่งงานระหว่างพาทริเซียนและเพลเบียน ดังนั้นแม้ในบางครั้งพวกเพลเบียนบางกลุ่มจะมีฐานะดี มีความรู้และมีโอกาสเข้าร่วมในสภา แต่ก็จะมีสิทธิออกเสียงใด ๆ ทำให้เกิดความรู้สึกขมขื่นมาก เนื่องจากได้เห็นอภิสิทธิ์ของพวกพาทริเซียนอย่างด่าตา พวกนี้จึงกลายเป็นผู้นำของพวกเพลเบียนอื่น ๆ โดยเฉพาะในระหว่างวิกฤตการณ์ทางทหารในคริสต์ศตวรรษที่ 5 ซึ่งพวกเพลเบียนได้มีส่วนสำคัญในการเข้าร่วมรับใช้ชาติด้วยการเป็นทหารด้วย จึงทำให้เกิดพลัง และมีความรู้สึกเชื่อมั่นมากขึ้นที่จะเรียกร้อง (strike) อันนับได้ว่าเป็นการเรียกร้องเพื่อผลทางการเมืองเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์

นั่นก็คือในปี 494 B.C หลังการทำสงครามกับพวกโวลติ พวกเพลเบียนที่เป็นทหาร กลับจากทัพก็ไม่ยอมกลับเข้าสู่โรม แต่ไปตั้งรกรากกลุ่มอยู่ที่เนินเขาศักดิ์สิทธิ์แห่งหนึ่ง ประกาศจะตั้งเมืองใหม่ของตนขึ้น¹ ฝ่ายพาทริเซียนก็พิจารณาแล้วว่าพวกเพลเบียนมีเป็นจำนวนมาก เป็น

¹ Robinsn, op. cit., p.p. 41–42

ทหารในกองทัพด้วย และถ้าพวกนี้ตั้งเมืองขึ้นมาใหม่ก็ต้องเป็นศัตรูกัน พวกพาทริเซียนจึงยอมให้พวกเพลเบียนแต่งตั้งตรีบูนมีอำนาจเข้าร่วมในการพิจารณาตัดสินคดีระหว่างเพลเบียนกับตุลาการพาทริเซียน มีอำนาจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างเพลเบียนด้วยกัน และมีสิทธิเรียกเพลเบียนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเข้าร่วมปรึกษาหารือในการร่างกฎหมายของฝ่ายรัฐบาล

เมื่อไม่ได้รับความยุติธรรมใดก็ตามพวกเพลเบียนก็จะมีสิทธิร้องขอความเป็นธรรมผ่านตรีบูนของตน ตรีบูนก็มีสิทธิคัดค้านกฎหมายที่ไม่ยุติธรรมด้วยการ “วีโต้” (Veto = I forbid) และเพื่อให้เพลเบียนได้ไกล่เกลี่ยตรีบูนของตนอยู่เสมอจึงมีการห้ามตรีบูนออกจากกรุงโรม และห้ามปิดกั้นแจบ้านทั้งกลางวันและกลางคืน ต่อมาอำนาจของตรีบูนก็ทวีขึ้นถึงขั้นวีโต้ การกระทำใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกิจกรรมทุกประเภทภายในสาธารณรัฐ เช่น การเสนอร่างกฎหมายในสภา การผ่านกฤษฎีกาของสภาซีเนท ถ้าเห็นว่าการกระทำเหล่านั้นจะทำให้พวกเพลเบียนเสียผลประโยชน์ อำนาจของตรีบูนมีมหาศาลดังนั้นอาจจะเรียกร่องผลประโยชน์ของตนมากขึ้นเรื่อย ๆ ก็น่าจะทำได้ แต่ปรากฏว่า พวกตรีบูนเหล่านี้ล้วนเป็นบุคคลมีเกียรติ ที่จะใช้อำนาจของตนอย่างพอเหมาะพอควร และไม่เคยล่วงล้ำไปถึงเรื่องผลประโยชน์เพื่อกลุ่มเพื่อพวกของตนแต่ประการใดเลย

สิ่งที่พวกเพลเบียนได้รับครั้งนั้นโดยสรุปก็คือ

1. สิทธิในการเลือกตรีบูน (tribunes) ซึ่งมีสิทธิคัดค้าน (veto) เมื่อเห็นว่าสภาซีเนทออกกฎหมายที่ไม่ให้ความยุติธรรม และมีสิทธิเข้าไปดูการตัดสินคดีระหว่างเพลเบียนกับตุลาการพาทริเซียน

2. มีการร่างกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นครั้งแรก คือกฎหมายสิบสองโต๊ะ เมื่อ 450 B.C สภาได้ตั้งกรรมการขึ้น 10 นาย เรียกว่าคณะดีเซมเวอร์ (Decemvirs) มีหน้าที่ร่างกฎหมายภายในสองปี เพื่อป้องกันไม่ให้พวกพาทริเซียนตัดสินความตามชอบใจของตนอีกต่อไป กฎหมายนี้ได้แบบอย่างมาจากกฎหมายของโซลอน และกฎหมายกรีกอื่น ๆ ได้จารึกลงในแผ่นทองแดง 12 แผ่น เอาไปติดประกาศไว้ที่ฟอรัมให้ราษฎรรับทราบเพื่อความร่วมกัน เรียกว่า กฎหมายสิบสองโต๊ะ (Law of Twelve Tables) ทำให้พาทริเซียนและเพลเบียนอยู่ในกฎหมายอันเดียวกัน

3. พาทริเซียนและเพลเบียนแต่งงานกันได้

4. มีสิทธิเข้ารับราชการได้

5. ชัยชนะขั้นสุดท้ายก็คือสภาราษฎรหรือที่เรียกว่า โคมิเทีย (Comitia) รวมทั้งพาทริเซียนและเพลเบียน รวมกันเป็นคูเรีย 30 คูเรีย (Curiae) สามารถออกกฎหมายได้โดยไม่มี การคัดค้านจากสภาซีเนท

ด้วยลักษณะดังนี้จะทำให้พวกเพลเบียนได้รับสิทธิของตนมากขึ้นเรื่อย ๆ จนเท่าเทียมพวกพาทริเซียนอันทำให้มีลักษณะเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นตามลำดับ

โดยทั่วไปแล้วการกล่าวถึงพลเมืองโรมันนั้นน่าจะมีการปะปนกันในกรณีนี้อาจจำแนกออกเป็นพวกพาทริเซียนกับเพลเบียนดังกล่าวแล้ว แต่จากการกล่าวถึงชาวโรมันในอีกลักษณะหนึ่งนั้นมักกล่าวตามสิทธิเบื้องต้นว่า พลเมืองโรมันนั้นมีสองประเภท คือ

1. พลเมืองเต็มขั้น (full citizen) คือพวกที่อยู่ไนโรม ในท้องถิ่น และชนบทเล็ก ๆ ที่เป็นชาติกุลอาศัยอยู่ในโรมโดยตรง

2. พลเมืองครึ่งขั้น (half citizen) หมายถึงพลเมืองที่ไม่มีสิทธิเข้ารับราชการหรืออยู่ในแคว้นอื่น เช่น อีทรูเรีย ละติอุม หรือแคมปาเนีย

ดังนั้นการเรียกร้องสิทธิส่วนหนึ่งของพวกเพลเบียนจึงน่าจะเป็นการเรียกร้องเพื่อหมายถึงให้เหลือแต่พลเมืองกลุ่มเดียวและไม่มีการแบ่งกลุ่มแบ่งพวกกันอีกก็ได้¹

อย่างไรก็ดี ในส่วนของพวกพาทริเซียนนั้น แม้จะยอมรับฐานะทางสังคมของพวกเพลเบียนเทียบเท่าพวกตนแล้วก็ตาม แต่สิ่งหนึ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้คือความเชื่อที่ว่าพวกตนเท่านั้นที่ควรจะเป็นกงสุลเพราะมีสายเลือดอันสูงส่งกว่า เมื่อประมาณ 444 B.C ได้มีการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งกงสุล โดยการเลือกตำแหน่งผู้บริหาร 6 ตำแหน่งคือตรีบุณฑหาร 6 คน ซึ่งพวกเพลเบียนเข้ามาร่วมด้วย แน่นอน การทดลองระบบดังกล่าวเป็นที่ยอมรับ ตลอดเวลา 50 ปี ในเวลาทั้งสิ้น 80 ปี โดยเฉพาะในช่วงสุดท้ายนั้นเป็นสมัยของการสงคราม เช่น การทำสงครามกับพวกโวลคีและเอควี ทางใต้ มีคู่แข่งคือเวอี ทางเหนือ รวมทั้งกระแสการจากพวกบาบเรียน การจัดระเบียบภายในจึงถูกละเลย เพราะมุ่งที่ความอยู่รอดของชาติเป็นเรื่องใหญ่กว่า การเมืองกลายเป็นเรื่องรอง แต่ผลกระทบทางเศรษฐกิจกลับมีผลกว้างไกล ดังจะได้กล่าวถึงต่อไป

ข้อสังเกตในการรบสมัยนั้นก็คือการรบมักจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และกินเวลาไม่นานนัก ทหารจะได้รับผลตอบแทนเมื่อสงครามเสร็จแล้ว คือได้ทรัพย์สินที่ปล้นสดมภ์ได้ หรือทรัพย์สินของฝ่ายแพ้ ในระหว่างที่จะต้องทิ้งไร่นาไปรบนั้น ก็จำเป็นต้องปล่อยให้คนทำแทน บางครั้งกลับมาก็พบความผิดหวัง เพราะการเพาะปลูกไม่ได้ผลก็หมายถึงความอดอยาก คนจนก็ต้องไปกู้ยืมเงิน ซึ่งในบางครั้งก็ต้องเอาตัวเองค้ำประกัน และถ้าไม่สามารถหาเงินมาชดเชยที่ยืมไปก็อาจจะถึงกับแล่นเนื้อเป็นส่วน ๆ ก็มี

ตลอดสมัยแห่งคริสตศตวรรษที่ 5 เป็นสมัยแห่งความอดอยากและยุ่งยาก มีผู้เสนอวิธีการแก้ไขหลายอย่างแต่ก็ล้วนมีอุปสรรค มีการเสนอให้มีการงดเว้นการชดใช้หนี้สิน เช่น ในปี 439 B.C สเปอร์ริอุส เมริอุส (Spurius Maelius) เป็นเพลเบียนผู้มั่งคั่งเสนอให้มีการแจกจ่ายข้าวโพสให้

¹ William Worde Fowler, Rome (New York, 1912) p.p 12, 55—56, 63

แก่คนจน แต่ปรากฏว่าเขาถูกฆ่าตายโดยพวกอริสโตแครท ข้อเสนอแนะใหม่ก็คือให้มีการจัดแบ่งที่ดิน ที่ดินของรัฐ หรือที่จริงก็คือที่ดินของกษัตริย์ปัจจุบันตกเป็นของพวกขุนนางนั้น ให้แจกจ่ายให้ราษฎร ปรากฏว่าพวกพาทริเซียนผู้เห็นแก่ตัวไม่เห็นด้วย และทำเป็นเฉยเสียความหวังที่จะได้ที่ดินเพิ่มจึงขยายอาณาเขตออกไป ดินแดนเหล่านั้นกลายเป็น “colons” ของประชากรโรมัน ดินแดนเหล่านั้นนอกจากจะเป็นดินแดนมาช่วยเพื่อการระบายพลเมืองโรมันแล้ว ก็ยังกลายเป็นเมืองป้อมค่ายทางยุทธศาสตร์ของโรมันต่อมาด้วย ในปี 467 B.C โรมันก็ได้แอนติอุม และดินแดนอื่น ๆ อีก แต่พวกพาทริเซียนก็กลับนิยมการเป็นเจ้าของที่ดินผืนใหญ่ขึ้นอีก ทำเป็นฟาร์มหรือทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ เมื่อพวกเพลเบียนจะคัดค้านก็พอดีเกิดสงครามโกล เมื่อเหตุการณ์สงบการโต้แย้งจึงกลับคืนมาอีก

การฟื้นฟูปัญหาเหล่านี้เริ่มต้นขึ้นเมื่อประมาณปี 376 B.C ตรีบุณสองคนเสนอการปฏิรูปที่ดิน เรื่องปัญหาหนี้สิน และเรื่องการจัดตั้งกงสุล ทางฝ่ายพาทริเซียนก็พยายามรักษาอำนาจตนในที่สุดจึงเกิดสงครามติดต่อกันถึง 10 ปี มีการแต่งตั้งดิกเตเตอร์ การปกครองเป็นแบบอนาธิปไตย จนถึงปี 367 B.C คามิลลัส และลิซิเนียน ก็ได้ออกกฎหมายให้เสรีภาพแก่เพลเบียนมากขึ้น ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม

4. เมือง ศาสนา และจริยธรรม

การยึดครองกรุงโรมโดยพวกโกลเป็นจุดเด่นจุดหนึ่งในประวัติศาสตร์โรม ตรงที่ว่า ต่อจากนั้นก็ได้มีการวางผังเมืองใหม่ มีฟอรัมเป็นศูนย์กลางสำคัญแห่งชีวิตของชาวโรมัน เป็นตลาดค้า มีการค้าขายทั้งพืชผักและเนื้อสัตว์ แต่เมื่อพลเมืองเพิ่มขึ้นก็จำเป็นต้องหาที่ใหม่ ฟอรัมกลายเป็นศูนย์กลางการแสดงสาธารณะ ศูนย์กลางการกีฬา และการเฉลิมฉลอง รวมทั้งเพื่อการประกอบกิจกรรมการเมืองบางอย่างด้วย ทางตะวันออกเฉียงเหนือเป็นที่ตั้งของสภาคูเรีย (Curiae) หรือสภาซีเนท ซึ่งเชื่อกันว่าสร้างขึ้นในสมัยทาลลุส ฮอสติลิอุส กษัตริย์องค์ต้น ๆ ถัดมากก็คือสภาประชาชน เมื่อมีสมาชิกมากขึ้นก็ถูกย้ายเข้าไปในบริเวณสำคัญของฟอรัม มีการสร้างสถานที่สำหรับนักพูด ซึ่งในปี 477 B.C ได้มีการนำแผ่นประกาศกฎหมายสิบสองโต๊ะมาติดไว้ นอกจากนี้ก็มีวิหารของเทพเจ้าต่าง ๆ เช่น จูปีเตอร์ แซทเทอร์น เป็นต้น จากการสร้างสถานที่บูชาเทพเจ้าจำนวนมากนี้ ทำให้เห็นว่าโรมันเป็นพวกนับถือเทพเจ้าหลายองค์ และค่อนข้างเชื่อในโชคกลางและปรากฏการณ์เหนือธรรมชาติ ส่วนใหญ่การนับถือเทพเจ้านั้นก็ยอมรับแบบมาจากพวกอื่น เช่น จากอิทรัสกันและกรีก ก่อนหน้านี้¹

¹Robinson, op. cit., p.p 50–56

สถาบันหลักของโรมันคือครอบครัว (familia) รัฐก็คือสังคมของครอบครัว สถาบันครอบครัวของโรมันนั้นใหญ่กว่าสภาพครอบครัวในปัจจุบัน ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูกชาย (รวมทั้งภรรยาและบุตร) ลูกสาวที่ยังไม่แต่งงาน และทาส หน้าที่ของพ่อ คือควบคุมสมาชิกทั้งหมดในครอบครัว ถ้าพ่อตายทรัพย์สินทั้งหมดต้องตกเป็นของลูกชาย แม่ และลูกสาวที่ยังไม่แต่งงานก็ต้องตกอยู่ในความดูแลของลูกชายด้วย

การศึกษาไม่มีโรงเรียนรัฐบาล ส่วนใหญ่พ่อเป็นผู้ทำหน้าที่สอนลูก เช่น สอนให้วิ่ง ว่ายน้ำ ชกมวย มวยปล้ำ และสอนเรื่องการใช้อาวุธ หัดให้รู้จักการรักษาความสะอาด รู้จักประพฤติดี ผีหัดการทำสวน และเลียนแบบวีรบุรุษคนสำคัญ ๆ ของโรมัน เมื่อบุตรอายุ 18 ปี ต้องส่งไปเป็นทหารหรือเป็นสมาชิกของสภาประชาชน พันจกอำนาจของพ่อ ถ้าบังเอิญลูกได้เป็นมาจิสเตรท พ่อก็ต้องเชื่อฟังเขาอย่างราชฎรธรรมดาคนหนึ่ง แต่ก็ยังมีสิทธิที่จะใช้ความเป็นพ่อบังคับบัญชาลูกอย่างไม่เปิดเผยในทางการเมืองได้

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าศาสนาของกรีก และความเชื่อของอีทรัสกันได้ถ่ายทอดมาถึงโรมันเป็นอย่างมาก โรมันเชื่อในเรื่องวิญญาณที่สิงสถิตย์อยู่ในที่ต่าง ๆ เช่น วิญญาณประจำเตาผิงในบ้าน หรือผีเรือน (Lares, Panates) เจ้าที่เจ้าทางซึ่งปกครองท้องไรท้องนา มีผีประจำเตาผิงประจำบ้านเรียกว่า เวสตา (Vesta) เมื่อได้ติดต่อกับกรีกการนับถือภูติผีปีศาจก็เปลี่ยนไปเป็นเทพเจ้า และเทพีมีอิทธิฤทธิ์เช่นเดียวกับเทพเจ้ากรีกเพียงแต่เทพเจ้าของโรมันนั้นเป็นสิ่งไม่มีตัวตน เป็นเพียงวิญญาณ (spirit) ซึ่งมีแต่ชื่อไม่มีรูป แบ่งออกเป็น

ก. เทพที่มีหน้าที่คุ้มครองคนในครอบครัว

ข. เทพที่มีหน้าที่พิทักษ์ชาติ

เทพที่มีหน้าที่พิทักษ์คนในครอบครัวก็คือลาเรส ซึ่งชาวโรมันจะบูชาด้วยการแบ่งอาหารและเหล้าเทลงไปในไฟ นอกจากนั้นชาวโรมันยังเชื่อว่า เมื่อตายไป วิญญาณของตนจะล่องลอยไปอาศัยอยู่กับบรรพบุรุษ วิญญาณเหล่านั้นอาจจะกลับมาหาครอบครัวได้เป็นครั้งคราว เป็นหน้าที่ของหัวหน้าครอบครัวที่จะต้องทำการเช่นไหว้ปีละครั้ง

เทพที่คุ้มครองชาติได้แก่เทพจูปีเตอร์ ซึ่งถือว่าเป็นเทพสูงสุดตรงกับเทพซีอุสของกรีก เทพมาร์สเทพแห่งสงครามตรงกับเทพลาเรส เทวีจูนุ ราซินีแห่งสวรรค์ ตรงกับเทพเฮราเทวีมีเนอร์ว่า เจ้าแห่งสติปัญญาตรงกับเทวีอธนา เทพธิดาวิโนส เทพธิดาแห่งความงามตรงกับเทวีอะโฟรไดท์ เทวีไดอานาตรงกับอาร์เทมิส เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าโรมันได้รับเอาเทพเจ้าทั้งหมดของกรีกมาดัดแปลงเสียใหม่เป็นเทพเจ้าของโรมันแต่หาได้รับเอาความพร้อมเพรียงกันในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาไม่ โรมันไม่มีกษ

แข่งขันกีฬาโอลิมปิกและไม่มีการเล่นดนตรีของบูชาเทพเจ้า ประชาชนก็มิได้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ หน้าที่เหล่านี้จะเป็นหน้าที่ของชนชั้นเดียว เทียบได้เท่ากับเป็นประมุขทางศาสนา คือ Pontifex Maximus ซึ่งมีฐานะเป็นกงสุลในสมัยสาธารณรัฐ และ จักรพรรดิในสมัยจักรวรรดิ

ในการนับถือศาสนาที่ชาวโรมันก็เหมือนกับกรีกตรงที่ไม่ได้คำนึงถึงหลักธรรม แต่ถือเพียงว่าเทพและเทวีเหล่านั้นเป็นผู้ประทานกำลัง และความสมบูรณ์พูนสุขให้เท่านั้น

เทพเจ้าของกรีกและโรมัน

เทพเจ้าโรมัน	หน้าที่	เทพเจ้ากรีก
Jupiter	จอมเทพ	Zeus
Mars	เทพแห่งสงคราม	Ares
Venus	เทวีแห่งความรัก	Aphrodites
Bacchus	เทวีแห่งความเมา	Dionysus
Juno	เทพีแห่งท้องฟ้า การแต่งงานและการเกิด	Hera
Minerva	เทพีแห่งปัญญาและการค้า	Athena
Ceres	เทพีแห่งท้องนา	Demeter
Neptune	เทพแห่งทะเล	Poseidon
Mercury	เทวทูต	Hermes

ประเพณีบางอย่างที่น่าสนใจ คือวันที่ 15 มีนาคม พวกคนชั้นต่ำจะมาที่แคมปัสมาริติมุสที่ริมฝั่งแม่น้ำ เพื่อทำพิธีบูชาด้วยเหล้าองุ่น และร้องเพลงถวายเกียรติแก่ Anna Parena ซึ่งถือว่าเป็นเทวีแห่งปีที่ผ่านมา นอกจากนี้ก็นับถือหินอุกกาบาต ต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ สัตว์ศักดิ์สิทธิ์ เช่นหมาป่า นกหัวขวาน ซึ่งเกี่ยวข้องกับเทพมาร์ส พิธีกรรมนี้แพร่หลายมากในยุโรปภาคกลาง

สรุปท้ายบทที่ 10

- 10.1 พวกที่เข้ามาปกครองอิตาลีเป็นชาติแรกก็คือ Etruscans โดยที่ไม่อาจสืบหาที่มาของชนชาตินี้ได้แน่ชัด แต่อาจจะเป็นนักผจญภัยที่เดินเรือมาถึงอิตาลี หรืออาจเป็นพวกที่อพยพมาจากยุโรปภาคกลางข้ามเซเทียนแอลป์ เข้ามาในอิตาลี หรือไม่ก็อาจจะเป็นชาวพื้นเมืองเดิมของอิตาลีเองที่ได้ต่อสู้กับพวกวิลลาโนวัน ผู้รุกรานจากโบฮีเมีย
- 10.2 อารยธรรมของอีทรัสกันนั้นก็คืออารยธรรมที่ได้รับถ่ายทอดมาจากกรีก หรืออาจจะพูดว่า “ศิลปะอีทรัสกัน” ก็คือศิลปะกรีก มีผลงานโดยทั่วไปคือ
  - 10.2.1 การใช้เส้นอกลมสีม่วง
  - 10.2.2 การประดับด้วยงาช้าง
  - 10.2.3 การใช้เก้าอี้มีพนักพิง
  - 10.2.4 การใช้มัดหวายกับขวาน
  - 10.2.5 การก่อสร้างอาคารโดยใช้หิน การก่อสร้างประตูปูโค้ง
  - 10.2.6 Phalany
- 10.3 กษัตริย์อีทรัสกันแห่งโรม : Romulus และ Remus การปกครองระบอบกษัตริยาธิปไตย (Monarchy)
- 10.4 สาธารณรัฐโรมัน : 509 B.C
  - 10.4.1 การต่อสู้เพื่อสร้างระเบียบในสังคม (500–367 B.C)
กฎหมายสิบสองโต๊ะ (Law of Twelve Tables) ปี 450 B.C
- 10.5 ศูนย์กลางสำคัญแห่งชีวิตของชาวโรมัน ก็คือ ฟอรัม
เทพเจ้าสำคัญ มีความเชื่อตรงกันข้ามกับกรีกตรงที่มีได้คำนึงถึงหลักธรรมแต่ถือเพียงว่าเทพและเทวีเหล่านั้นเป็นผู้ประทานกำลังและความอุดมสมบูรณ์ให้